

УДК 376.1

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-6\(8\)-81-91](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-6(8)-81-91)

Ворощук Оксана Дмитрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул.Шевченка, 57, м.Івано-Франківськ, 76000, тел.: (066) 637-80-05, <https://orcid.org/0000-0003-0835-544X>

Комар Ірина Валеріївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул.Шевченка, 57, м.Івано-Франківськ, 76000, тел.: (097) 527-61-71, <https://orcid.org/0000-0002-6354-9274>

Петришин Роман Андрійович кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул.Шевченка, 57, м.Івано-Франківськ, 76000, тел.: (050) 521-03-55, <https://orcid.org/0000-0002-1776-2553>

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. Стаття присвячена розгляду соціально-педагогічних та правових аспектів соціалізації дітей з інвалідністю. Сьогодні в загальноосвітніх закладах постійно збільшується кількість учнів з особливими освітніми потребами. Досвід європейських країн у цьому питанні демонструє успішну модель інтегрованого та інклюзивного навчання, яка дає можливість не відособлювати таких учнів від інших дітей та здійснювати процес соціалізації в умовах освітнього закладу. Таким чином, діти з інвалідністю повинні здобувати освіту в звичайному освітньому просторі.

Увага до проблем соціалізації та соціально-педагогічної роботи з дітьми, які мають інвалідність, з боку держави проявляється у законодавчих актах, спрямованих на всебічну допомогу таким дітям та їхнім сім'ям, створення необхідних умов для постійного розвитку та вдосконалення навчально-виховного процесу у освітній організації, а також здійснення освітньою організацією соціального замовлення батьків (законних представників) на виховання та навчання дітей із освітніми потребами, є мотивацією до пошуку доцільних форм та методів виховної роботи з дітьми у освітній організації.

Діяльність соціального педагога в загальноосвітньому закладі інклюзивної орієнтації пов'язана з усіма членами педагогічного колективу. Першочерговим завданням роботи шкільного соціального педагога є

встановлення зв'язків і співпраці з дирекцією школи, спеціалістами соціальної сфери, які допомагають у методичному та практичному здійсненні корекційної та розвиваючої роботи з учнями з особливими потребами. Одним із найважливіших принципів побудови соціально-виховної роботи є принцип індивідуально-диференційованого підходу. Він передбачає створення педагогічних умов для забезпечення освітньо-виховних потреб кожного вихованця.

Ключові слова: дитина, інвалідність, освіта, освітній заклад, особливі потреби, соціалізація, соціальний педагог, соціально-педагогічна діяльність, соціальний працівник, фахівець соціальної сфери.

Voroshchuk Oksana Dmytrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko St., 57, Ivano-Frankivsk, 76000, tel.: (066) 637-80-05, <https://orcid.org/0000-0003-0835-544X>

Komar Iryna Valeriivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko St., 57, Ivano-Frankivsk, 76000, tel.: (097) 527-61-71, <https://orcid.org/0000-0002-6354-9274>

Petryshyn Roman Andriiovych Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko St., 57, Ivano-Frankivsk, 76000, tel.: (097) 527-61-71, <https://orcid.org/0000-0002-1776-2553>

SOCIO-PEDAGOGICAL AND LEGAL ASPECTS OF SOCIALIZATION OF CHILDREN WITH DISABILITIES IN THE CONDITIONS OF EDUCATIONAL INSTITUTION

Abstract. The article is devoted to the socio-pedagogical and legal aspects of socialization of children with disabilities. Today, the number of students with special educational needs is constantly increasing in secondary schools. The experience of European countries in this matter demonstrates a successful model of integrated and inclusive education, which makes it possible not to separate such students from other children and to carry out the process of socialization in an educational institution. Thus, children with disabilities should be educated in a normal educational space.

Attention to the problems of socialization and socio-pedagogical work with children with disabilities by the state is manifested in legislation aimed at comprehensive assistance to such children and their families, creating the necessary conditions for continuous development and improvement of the educational process in education organization, as well as the implementation of the educational

organization of the social order of parents (legal representatives) for the upbringing and education of children with educational needs, is a motivation to find appropriate forms and methods of educational work with children in educational organizations.

The activities of a social educator in an inclusive education institution are connected with all members of the teaching staff. The primary task of the school social educator is to establish links and cooperation with the school administration, social specialists who help in the methodological and practical implementation of corrective and developmental work with students with special needs. One of the most important principles of construction of social and educational work is the principle of individual-differentiated approach. It provides for the creation of pedagogical conditions to meet the educational needs of each pupil.

Keywords: child, disability, education, educational institution, special needs, socialization, social pedagogue, socio-pedagogical activities, social worker, social specialist.

Постановка проблеми. Проблема соціалізації дітей з інвалідністю є однією з актуальніших проблем сьогодення. Стаття 53 Конституції України гарантує кожній дитині право на освіту. Проте існує перелік медичних показань, що позбавляє дитину права відвідувати навчальний заклад («Положення про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат України для дітей з вадами фізичного або розумового розвитку» Міністерства освіти України від 13.05.93 р. № 136). Сьогодні все більше батьків відмовляються віддавати дітей з інвалідністю до спеціалізованих закладів типу шкіл-інтернатів. Залишаючись поза системою освіти, такі сім'ї та їхні діти не мають можливості своєчасно отримати повноцінну реабілітаційну допомогу, що суттєво впливає на міжособистісні стосунки в сім'ї та на інтеграцію дітей з особливими потребами у суспільство.

Поняття «особливі потреби» стрімко увійшло до наукового обігу після ухвалення Закону України № 273-ЗУ «Про освіту в Україні». У законі враховуються індивідуальні потреби дитини, пов'язані з її життєвою ситуацією та станом здоров'я, індивідуальні потреби окремих категорій дітей, у тому числі з освітні.

Досвід європейських країн демонструє, що діти з інвалідністю повинні здобувати освіту в звичайному освітньому закладі за моделлю інтегрованого та інклюзивного навчання, що дає шанс не відособлювати цих учнів від решти дітей та здійснювати процес соціалізації в умовах освітнього закладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження з даної проблеми серед вітчизняних вчених проводили В. Вишемирський, В. Засенко, І. Іванова, Л. Каган, А. Капська, Ж. Петрочко, О. Польовик, А. Шведов, К. Щербакова. Проблеми залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм вивчали В. Бондар, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко,

О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко. Питанням соціально-правового захисту дітей з інвалідністю присвячена низка досліджень С. Богданової, О. Іванової, І. Козуб, Р. Кравченко, К. Міщенко, В. Тарасенко, М. Провоженко та ін.

Метою статті є аналіз соціально-педагогічних та правових аспектів соціалізації дітей з інвалідністю в освітньому просторі навчального закладу. Серед них основна увага приділена нормативно-правовій базі роботи з дітьми з особливими потребами та напрямам соціально-педагогічної діяльності, які сприяють розвитку соціального, емоційного, інтелектуального потенціалу дитини, формуванню її позитивних особистісних якостей, компенсації первинних порушень та корекції вторинних відхилень у розвитку.

Виклад основного матеріалу. Увага до проблем соціалізації та соціально-педагогічної роботи з дітьми, які мають інвалідність, з боку держави проявляється у законодавчих актах, спрямованих на всебічну допомогу таким дітям та їхнім сім'ям, створення необхідних умов для постійного розвитку та вдосконалення навчально-виховного процесу у освітній організації, а також здійснення освітньою організацією соціального замовлення батьків (законних представників) на виховання та навчання дітей із освітніми потребами, є мотивацією до пошуку доцільних форм та методів виховної роботи з дітьми у освітній організації.

Необхідність соціалізації дітей з інвалідністю зумовлена міжнародними документами. Так, у Конвенції ООН про права дитини основоположним є принцип розвитку кожної дитини, що передбачає відсутність дискримінації. Причому, якщо ст. 23 спрямована на захист прав дітей з обмеженими функціональними можливостями – то зміст решти статей стосується однаково усіх категорій дітей – як здорових дітей, так і з обмеженими функціональними можливостями [2].

«Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб з особливими потребами» (1994 р.) – ключовий міжнародний нормативно-правовий документ у сфері освіти дітей з інвалідністю, а саме соціалізації в умовах освітнього закладу. У декларації наголошується, що інклюзивна освіта має стати узагальненою формою освіти дітей з особливими потребами, отримувати додаткову підтримку та сприяння для забезпечення повноцінної освіти [7].

Міжнародні документи стали відправною точкою у розробці постанов і законів України щодо захисту і підтримки інвалідів різної категорії, про що свідчать Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»(1994), Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення навчально-реабілітаційних центрів» (2000), Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту інвалідів та проведення в Україні у 2003 році, Року людей з інвалідністю» (2002). Ці та інші законодавчі документи певною мірою сприяють реалізації Компенсаційної програми розв'язання проблем інвалідності, започаткованої ще у 1992 р.

Водночас саме законодавча база дозволила розробити систему соціального захисту інвалідів з урахуванням реальної ситуації в Україні, це стосується організації їх освіти та соціальної і професійної реабілітації тощо.

Так, Закон України «Про освіту» врегульовує соціальні взаємовідносини у сфері навчання, виховання, фахової, наукової, загальнокультурної підготовки громадян. Враховуючи основні статті цього закону розробляються інші підзаконні нормативно-правові акти, які встановлюють засади діяльності всієї структури освіти. Праві аспекти громадян на освіту та дітей з ООП, закріплені в ст. 3 «Право на освіту» де «гарантується незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності» [6].

Вагомим нормативно-правовим актом є Наказ МОН України «Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки» (11.09.2009 р. № 855), ключові аспекти плану дій погоджувалися згідно результатів Всеукраїнського науково-педагогічного експерименту «Соціальна адаптація та інтеграція дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» [5].

Вкрай необхідним для побудови моделі соціально-педагогічної роботи, яка сприятиме успішній соціалізації дітей з інвалідністю є «Положення про організацію інтегрованого навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітніх (дошкільних) навчальних закладах», де було сформульовано необхідність організації інклюзивної освіти та навчання в нашій державі. Цей документ передував Постанові Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (15.08.2011 року № 872), де було сформульовано вимоги до інклюзивної освіти та навчання дітей з особливими потребами у закладах освіти [3].

В постанові Кабінету міністрів України 9 серпня 2017 р. «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» чітко визначені права дітей з особливими потребами на освіту за місцем проживання, їх соціалізації та інтеграції в суспільство; залучення батьків до участі у навчально-виховному процесі [4].

Загалом у цих документах увага концентрується на гуманізації спеціальної освіти, її відкритості, створенні умов для інтеграції вихованця з особливими освітніми потребами в суспільство й водночас наголошується на необхідності активізації діяльності держави щодо соціального захисту таких дітей. Таким чином, нормативно-правові документи дають можливість інклюзивному навчанню бути альтернативою спеціальній освіті.

На сьогоднішній день все гостріше постає проблема навчання дітей з обмеженими можливостями в умовах масових загальноосвітніх закладів. Освіта дітей, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку, ґрунтується на принципах вираженої педагогіки, орієнтованої на потреби дітей. Саме тому навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним як для дітей з

особливими освітніми потребами, так і для дітей з типовим рівнем розвитку, членів родин і суспільства в цілому. Інклюзивні підходи у навчанні й вихованні також корисні для родин дітей з особливими освітніми потребами. Вчителі інклюзивних закладів краще розуміють індивідуальні відмінності й особливості дітей, ефективніше співпрацюють з батьками та іншими фахівцями (реабілітологами, психологами, логопедами, соціальними педагогами) [8].

Одним з оптимальних напрямів у вирішенні цієї проблеми виступає інклюзивне навчання, тобто спільне навчання та виховання дітей з обмеженнями здоров'я і тих, що не мають таких обмежень, за допомогою створення додаткових умов.

Дитина з особливими освітніми потребами, як і всі діти, у своєму розвитку спрямована на засвоєння соціального досвіду, соціалізацію, включення в життя суспільства. Однак шлях, який вона має пройти для цього, значно відрізняється від загальноприйнятого. Як показує практика, дітям із освітніми потребами не підходить загальна освітня програма. І вихователі, і фахівці стикаються з безліччю проблем в організації освітнього та виховного процесу, в рамках якого здійснюється соціально-педагогічна робота.

На відміну від звичайного педагога у навчальному закладі, в роботі соціального педагога першорядну роль відіграє не навчальна, а, передусім, виховна функція, функція соціальної допомоги й захисту. Діяльність соціального педагога спрямована на саморозвиток особистості.

Соціальний педагог виконує також посередницьку функцію в установленні зв'язків і контактів сім'ї та спеціалістів-психологів, соціальних працівників, дефектологів, лікарів, представників органів влади і громадськості. Для цього він налагоджує зв'язки з різними соціальними інститутами та установами, сприяючи тому, щоб окремі організації, спеціалісти, батьки визнавали право дитини з особливими потребами на повноцінну життєдіяльність, на рівність прав. Тому одним із найважливіших завдань роботи соціального педагога є ознайомлення учнів з особливими потребами та їхніх батьків з їхніми правами в доступній, досить активній, демонстративній формі.

Діяльність соціального педагога в загальноосвітньому закладі інклюзивної орієнтації пов'язана з усіма членами педагогічного колективу. Першочерговим завданням роботи шкільного соціального педагога є встановлення зв'язків і співпраці з дирекцією школи, спеціалістами соціальної сфери, які допомагають у методичному та практичному здійсненні корекційної та розвиваючої роботи з учнями з особливими потребами.

Удосконалення шляхів соціалізації дітей з обмеженими можливостями є одним із головних педагогічних завдань. Сприйнятливість особистості до виховних впливів забезпечується наявністю достатнього рівня розвитку її свідомості, почуттів, характеру та поведінкових навичок. Враховуючи викладене, основне завдання виховання молоді визначається так: формування відповідних знань, переконань, світогляду, волі та моральних почуттів.

Соціально-виховна робота повинна бути спрямована на якісне перетворення функцій, а також на розвиток різних здібностей дитини. Для здійснення виховних впливів необхідне створення і реалізація певної моделі (системи) виховання: загальної, типової, індивідуальної. Напрями такої роботи класифікують з різних підстав. Найбільш узагальнена класифікація включає розумове, моральне, трудове, художньо-естетичне виховання і фізичний розвиток, але останнім часом велика увага приділяється також екологічному і правовому вихованню.

Головною функцією соціально-виховної роботи, спрямованої на моральне виховання, є формування у дітей моральної свідомості, стійкої моральної поведінки та моральних почуттів, відповідних сучасному способу життя, формування активної життєвої позиції, звички керуватися у вчинках, діях, відносинах почуттям суспільного обов'язку. До основних завдань морального виховання належать такі, як: гуманні відносини між дітьми та дорослими за допомогою виконання елементарних правил, дбайливого ставлення до оточуючих та близьких людей, доброзичливості та чуйності; формування культури поведінки та працьовитості; формування колективістичних взаємин між дітьми; формування патріотичних почуттів, любові до Батьківщини.

До основних напрямів корекційно-розвивальної роботи з морального виховання належать формування загальноприйнятих норм поведінки, оволодіння трудовими навичками; розвиток ігрової та театралізованої діяльності (рухливі ігри, дидактичні ігри, сюжетно-рольові ігри, театралізовані ігри); формування гендерних та громадянських почуттів (дитина в сім'ї та суспільстві). Моральне виховання пронизує всю багатогранну практичну діяльність дитини, її емоційну та інтелектуальну сфери, тому сприймається як особливий напрям соціально-виховної роботи. Організуючи навчання, працю, гру дітей з особливими освітніми потребами, педагог отримує можливість реалізувати моральне виховання дитини.

Трудове виховання є однією з найважливіших сторін виховної роботи з підростаючим поколінням та дітьми з інвалідністю зокрема. Головною метою трудового виховання дітей є формування позитивного ставлення до праці через вирішення таких завдань: формування позитивних установок до різних видів праці та творчості; формування ціннісного ставлення до власної праці, праці інших людей та її результатів; розвиток особистості дитини в аспекті праці та творчості; розвиток творчої ініціативи, здатності самостійно себе реалізувати у різних видах праці та творчості. Праця дітей організовується у трьох основних формах: індивідуальні доручення, посильна колективна трудова діяльність, чергування.

Фізичний розвиток та виховання здорового способу життя – це єдність мети, завдань, засобів, форм та методів роботи, спрямованих на зміцнення здоров'я та всебічний фізичний розвиток дітей. Фізичний розвиток спрямований на вдосконалення функцій організму дитини, що формується, повноцінний

розвиток основних рухів, різноманітних рухових навичок, удосконалення дрібної ручної моторики та розвиток зорово-рухової координації. Метою фізичного розвитку є формування в дітей основ здорового життя. У ході фізичного розвитку здійснюються оздоровчі, освітні та виховні завдання. Серед оздоровчих завдань щодо дітей з інвалідністю особливе місце займає охорона життя та зміцнення здоров'я дітей, їхній всебічний фізичний розвиток, вдосконалення функцій організму, підвищення активності та загальної посиленої дитині працездатності.

Специфіка здійснення заходів з фізичного розвитку компенсуючого виду полягає в тому, що такі основні завдання, як зміцнення здоров'я та загартовування організму, сприяння правильному фізичному розвитку, формування вмінь та навичок життєво важливих рухів, розвиток основних рухових якостей, вирішуються в єдності з корекційними завданнями. Виховні завдання, які ставить перед собою соціальний педагог у співпраці з педагогічним колективом освітнього закладу – виховання потреби у постійному фізичному вдосконаленні, заняттях фізичною культурою, формування морально-фізичних та культурно-гігієнічних навичок.

Художньо-естетичне виховання передбачає розвиток передумов ціннісно-сміслового сприйняття та розуміння світу природи, творів мистецтва (словесного, музичного, образотворчого); естетичного ставлення до навколишнього світу; формування елементарних уявлень про види мистецтва; сприйняття музики, художньої літератури, фольклору; стимулювання співпереживання персонажам художніх творів; реалізацію самостійної творчої діяльності дітей (образотворчої, конструктивно-модельної, музичної та ін.). До художньо-естетичної діяльності належить: образотворча діяльність, музична діяльність, сприйняття художньої літератури.

Основи правового виховання дітей з особливими освітніми потребами є сукупністю морально-правових суджень про події навколишньої дійсності, ціннісних орієнтацій та відносини, адекватні уявленням, судженням, ціннісним орієнтаціям моделі морально-правової поведінки в суспільстві однолітків та дорослих людей. Правове виховання передбачає формування знань дітей про свої права та обов'язки; оцінку власної поведінки та поведінки інших людей з погляду норм права; оперування правовими знаннями у своїй поведінці та реалізація правової поведінки у різних видах діяльності; сформованість якостей самоконтролю, самооцінки результатів діяльності; вміння дотримуватись заборон і виконувати обов'язки.

Соціально-виховна робота здійснюється через такі форми, як безпосередня освітня діяльність, безпосередня діяльність у режимних моментах, ігри, самостійна діяльність дітей (художня, трудова, рухова, дослідницька, продуктивна та ін.), індивідуальна діяльність, екскурсії, проектна діяльність та ін. Проте, на відміну від дітей, що нормально розвиваються, дітям з інвалідністю потрібні особливі методи.

Найбільш доступними та ефективними для таких дітей вважають практично-дієві методи виховання: вправи, проблемні ситуації, ігри, ручна праця, образотворча та художня діяльність. Ці методи рекомендується поєднувати з різними інформаційними методами (розмова, дитяча художня література, енциклопедії, екскурсії, приклади з життя, зокрема особистий приклад педагога та інших).

Цінним є опора на візуальну інформацію, що супроводжується коментарями, роз'ясненнями педагога, використання прикладів із життя, навколишньої дитини чи особистого досвіду педагога, оскільки для дітей взірцем для наслідування є дії, вчинки, погляди, звички педагога. Корекційно-розвиваюча діяльність з дітьми із особливими потребами зазвичай відбувається в ігровій формі. Ігри-заняття у формі ігрової діяльності є провідними в освіті та вихованні дітей із особливими потребами, так як вони допомагають упорядкування своєї діяльності, у певному алгоритмі її виконання. Педагогічний задум кожної ігрової безпосередньої освітньої діяльності, освітньої ситуації спрямовано на вирішення корекційно-розвиваючих, освітніх і виховних завдань. Усі фахівці, які працюють із дітьми із особливими потребами, ігровий метод використовують у різних формах організації діяльності як провідний.

Одним із найважливіших принципів побудови соціально-виховної роботи є принцип індивідуально-диференційованого підходу. Він передбачає створення педагогічних умов для забезпечення освітньо-виховних потреб кожного вихованця. Реалізація цього принципу передбачає також відбір змісту, форм і методів навчання та виховання з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей дітей [1].

У виховній роботі з дітьми із особливими потребами беруть участь усі учасники освітнього процесу, а саме: вихователь, педагог-дефектолог, педагог-психолог, учитель-логопед, музичний керівник, інструктор з фізичної культури. Тісний взаємозв'язок учасників педагогічного процесу можливий за умови спільного планування роботи: вибору теми та розробки занять, визначення послідовності занять та завдань. В результаті спільного обговорення складаються плани фронтальних, групових та індивідуальних занять.

Велика роль у соціалізації дітей із особливими потребами відводиться взаємодії педагогічного колективу з сім'ями вихованців, цілями та завданнями якого є вивчення ставлення педагогів та батьків до різних питань виховання, навчання, розвитку дітей, умов організації різноманітної діяльності; знайомство педагогів та батьків з кращим досвідом виховання, а також із труднощами, що виникають у сімейному та громадському вихованні дітей; інформування учасників освітнього процесу про актуальні завдання виховання та навчання дітей та про можливості у вирішенні даних завдань; використання різноманітного за змістом та форм співробітництва, що сприяє розвитку конструктивної взаємодії педагогів та батьків з дітьми.

Висновки. Отже, соціалізація дітей, позбавлених можливості вести повноцінне життя внаслідок вад фізичного або психічного розвитку, потребує, в першу чергу, зміни ставлення суспільства до дітей з особливими потребами та проблеми інвалідності в Україні взагалі. Внаслідок обмежень у спілкуванні, самообслуговуванні, пересуванні, контролі за своєю поведінкою розвиток цих дітей залежить від задоволення їх потреб іншими людьми. Найактуальнішим питанням системи освіти сьогодні є інклюзивна освіта для дітей з обмеженими функціональними можливостями та особливими потребами у єдиному освітньому просторі.

Соціально-виховна робота з дітьми, які мають інвалідність, є вагомим чинником успішної соціалізації в освітньому просторі. Це комплексна інтегрована діяльність, спрямована на повноцінний розвиток особистості. Напрями виховної роботи (моральне виховання, трудове виховання, розумове виховання, фізичний розвиток, екологічне виховання, правове виховання) з дітьми із особливими потребами входять до змісту освітніх областей (пізнавальний, мовленнєвий, соціально-комунікативний), художньо-естетичний, фізичний розвиток) та сприяють розвитку соціального, емоційного, інтелектуального потенціалу дитини, формуванню її позитивних особистісних якостей, компенсації первинних порушень та корекції вторинних відхилень у розвитку. У соціально-виховній роботі з дітьми з інвалідністю враховуються особливі потреби дітей, вікові та індивідуальні психолого-педагогічні характеристики вихованців, специфіка їх інтересів та освітніх потреб.

Література:

1. Василенко О. М. Адаптація дітей з особливими потребами в закладах середньої освіти // Теоретичні та методичні аспекти соціальної діяльності : монографія / відп. ред. Л. О. Данильчук, Л. І. Романовська. Хмельницький, 2020.
2. Конвенція ООН про права дитини. URL : http://www.unicef.org/ukraine/convention_small_final.pdf.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.11 №872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України № 588 від 9 серпня 2017 р. «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки : Наказ МОН України від 11.11.2009 р. № 855. URL : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/4828.
6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
7. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text
8. Шевченко Ю.В. Соціалізація дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти в Україні / Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 9 / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова.– Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2017.

References:

1. Vasylenko O. M. (2020) Adaptatsiia ditei z osoblyvymy potrebamy v zakladakh serednoi osvity [Adaptation of children with special needs in secondary education]. L.O.Danylchuk, L.I.Romanovska (Eds.), *Teoretychni ta metodychni aspekty sotsialnoi diialnosti : monohrafiia - Theoretical and methodological aspects of social activity: a monograph*. Khmelnytskyi. [in Ukrainian].
2. Konventsiia OON pro prava dytyny [UN Convention on the Rights of the Child]. (n.d.). *unicef.org*. Retrieved from http://www.unicef.org/ukraine/convention_small_final.pdf [in Ukrainian].
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.08.11 №872 «Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkliuzyvnoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 15.08.11 №872 «On approval of the Procedure for the organization of inclusive education in secondary schools»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF> [in Ukrainian].
4. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 588 vid 9 serpnia 2017 r. «Pro vnesennia zmin do Poriadku orhanizatsii inkliuzyvnoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh». [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 588 of August 9, 2017 «On Amendments to the Procedure for the Organization of Inclusive Education in General Education Institutions»]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. Pro zatverdzhennia Planu dii shchodo zaprovadzhennia inkliuzyvnoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh na 2009-2012 roky : Nakaz MON Ukrainy vid 11.11.2009 r. № 855. [On approval of the Action Plan for the introduction of inclusive education in secondary schools for 2009-2012: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 11.11.2009 № 855]. *osvita.ua*. Retrieved from http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/4828 [in Ukrainian].
6. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. [On education: Law of Ukraine of September 5, 2017]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
7. Calamanska deklaratsiia ta ramky dii shchodo osvity osib z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [Salamanca Declaration and Framework for Action on the Education of Persons with Special Educational Needs]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text [in Ukrainian].
8. Shevchenko Yu.V. (2017). Sotsializatsiia ditei z osoblyvymy potrebamy v umovakh inkliuzyvnoi osvity v Ukraini [Socialization of children with special needs in the context of inclusive education in Ukraine]. V.M. Synov, O.V. Havrylov (Eds.), *Aktualni pytannia korektsiinoi osvity (pedagogichni nauky): zbirnyk naukovykh prats - Current issues of correctional education (pedagogical sciences): collection of scientific works*. (9) Kamianets-Podilskyi: PP Medobory-2006. [in Ukrainian].

